

Проф. Гамс даје, у својој књизи, преглед схватања и друштвени значај ових многобројних религијских покрета почев од Виклифа и доларда, преко Јана Хуса и таборићана, Лутера (сељачких устанака у Немачкој), Цвинглија и анабаптиста, закључно са калвинизмом, реформацијом у Великој Британији и пуританцима у Северној Америци. Аутор указује да друштвене последице одређених религијских учења, особито калвинизма, изражавају тежње грађанства у ондашњим историјским условима. Инсистирање Калвина на реду у личном животу и законитости у јавном животу, за што је узор нашао у Старом завету, одговарају, констатује аутор, захтевима нове младе буржоазије.

Калвинизам у разним варијантама, постаће истовремено идеологија буржоаских револуција (додуше политички још недовољно уобличених) у Холандији у XVI веку и у Енглеској у XVII веку.

Кад се има у виду, на што је већ указао Енгелс (што истиче и проф. Гамс), да постоје одређене сличности између првобитног радикалног хришћанства и радничког покрета у другој половини XIX века, односно модерног социјализма, студија проф. Гамса добија још више значаја. Једна констатација коју у том погледу чини проф. Гамс, нарочито је важна. Он, наиме, указује на сличност између развоја првобитног хришћанства и модерног социјализма у погледу бирократије. Као у првобитном хришћанству, и у социјалистичким земљама се издваја, у име заштите принципа једнакости, посебна друштвена група, и претвара у повлашћени друштвени слој.

Због квалитета које поседује и занимљивости теме, уверени смо да ће књига проф. Гамса наићи на добар пријем код наше научне (и не само те) јавности.

Будимир Кошуткић

Др Славољуб Поповић: УПРАВНО ПРАВО — Општи део, Пето измењено и допуњено издање, Београд, стр. 755.

У издању издавачко-штампарског предузећа „Савремена администрација“ изашло је пето издање Управног права (општи део) редовног професора Правно-економског факултета у Нишу др Славољуба Поповића.

Књига је, углавном, рађена према усвојеном програму за предмет управно право, које се предаје на Правном одсеку Правно-економског факултета у Нишу, те је стога првенствено намењена студентима овог факултета за припремање испита. Међутим, због обимности и значаја материјала који је овде изнет, као и начина на који је то учињено, књига знатно премашује ову сврху и представља драгоцен материјал за упознавање са материјом из управног права и припремање стручних испита из ове материје.

Посебно је важно истаћи да су у књизи обухваћене све измене и допуне нормативних аката објављене у „Службеном листу СФРЈ“ до 1. маја 1969. године, тим пре када се има у виду динамика развитка нашег друштва и честе промене до којих долази последњих година, нарочито у области управе.

Књига садржи уводни део и још четири дела.

У уводном делу аутор, најпре, говори о предмету управног права, настанку и развоју управног права и његовом односу према другим гранама права. Затим, веома значајно место у уводном делу заузима питање одређивања појма „јавна управа“ у ужем и ширем смислу, посматрано са организационог и функционалног аспекта. Проучавајући појам јавне управе у ширем смислу аутор посебно обрађује појам „државне управе“ и појам „друштвене управе“.

У правној теорији постоје велика размимоилажења у вези са одређивањем појма државне управе, како међу теоретичарима буржоаске правне

теорије тако и међу теоретичарима социјалистичке правне теорије. Имајући у виду овакву ситуацију др Поповић најпре даје осврт на буржоаске теорије о појму државне управе, које, како сам аутор каже: „... Теже да прикажу државну управу као средство за обезбеђење благостања народа, за заштиту општих друштвених интереса и као организацију која треба да пружа услуге грађанима“, и даље: „... Тачна је, међутим, чињеница да се државна управа у буржоаским државама појављује првенствено као средство за заштиту интереса буржоазије као владајуће класе“ (стр. 41).

Затим се осврће на поједине теорије о појму државне управе у социјалистичким земљама (Совјетском савезу, Немачкој Демократској Републици и Бугарској), и као заједничко обележје за те теорије истиче да све оне теже да одреде појам државне управе као извршно наредбодавну делатност која се углавном огледа у практичном извршавању закона у процесу непосредног руковођења привредом и културно-политичком изградњом.

Веома значајан допринос напорима наше теорије да одреди појам државне управе представља гледиште проф. др С. Поповића, који приликом одређивања овог појма полази од дате друштвене стварности у којој државна управа представља врсту државне делатности којом држава остварује задатке постављене од друштвене заједнице.

Поред напред изнетог у уводном делу се говори и о начелу уставности и законитости у раду јавне управе, које све већи значај добија у условима децентрализације и децентрализације, јер треба да обезбеди јединствено функционисање правног поретка и читавог нашег система.

У првом делу који носи назив „Државна управа“ у глави I говори се о организацији државне управе (појам и значај организације, врсте организационих облика јавне управе, положај и начела на којима се заснива положај органа државне управе, и посебно организација Савезне, републичке, покрајинске и општинске управе).

Промене настале у друштвеној репродукцији, нови положај непосредних произвођача који захтева битније промене у механизму друштвене расподеле, као и значајно сужавање интервенције државе у области привреде и друштвених служби неминовно су водиле реорганизацији Савезне и републичке управе и промени односа између органа управе и радних и других организација. Законом о савезним органима управе, савезним саветима и савезним организацијама од децембра 1967. године као и одговарајућим републичким законима о организацији републичке управе, управо се тежило прилагођавању организације управе насталим променама.

Сам аутор каже да: „... У постављању нове организације савезне, односно републичке управе пошло се од чињеница да савезна односно републичка управа у вршењу својих управних функција треба у првом реду да се оријентише и да се организује у складу са задацима које има федерација односно република као друштвено-политичка заједница. Стога су и стављени органима савезне управе као задаци вршење послова који се тичу јединства и у друштвеном и привредном систему, утврђивање општих праваца друштвеног развоја и општих услова привређивања, у складу са политиком коју је утврдила скупштина. С обзиром на овакве задатке савезне управе при спровођењу организације савезне управе се настојало да се изврши концентрација послова. Велики број органа државне управе који је постојао до организације из 1965 и 1967. године негативно је утицао на сагледавање опште проблематике у појединим областима“ (стр. 130).

У глави II првог дела говори се о делатности државне управе, у којој посебно место припада одељку о актима државне управе, у коме се најпре говори о актима државне управе у управно правној теорији, и даје веома исцрпна и прегледна класификација аката државне управе, а затим су обрађени правни акти органа управе према нашем позитивном праву.

Други део носи назив „Друштвена управа“. Под друштвеном управом аутор подразумева: „Вршење друштвених служби као опште корисних де-

латности и узгредно вршење управне делатности од стране радних и других организација које врше делатности или послове од посебног интереса”.

Полазећи од чињенице да друштвену управу врше првенствено установе друштвених служби, посебно место у својој књизи аутор посвећује правном положају усанава и њиховој делатности.

Даље, у другом делу говори се о учешћу представника друштвене заједнице у управљању неким врстама привредних организација и заједницама привредних и других организација (глава II); О друштвено-политичким организацијама и удружењима грађана (глава III); О месним заједницама (глава IV) и о адвокатури као друштвеној служби (глава V).

У трећем делу обрађују се заједнички институти државне и друштвене управе. У првој глави посматра се положај грађана у односу на државну управу и то односи који настају између грађана и државне управе у вези са држављанством, личним именима, евиденцијом личних стања грађана итд.

Да би се прописи материјално-правног карактера могли правилно применити од стране државних органа и радних и других организација које врше јавна овлашћења неопходно је да исти поступају према правилима са држаним у нормативним актима који регулишу поступак, односно правилима Закона о општем управном поступку и другим прописима који садрже правила која регулишу форме радњи и доношење аката од стране државних органа, радних и других организација, кад у управним стварима непосредно примењујући прописе решавају о правима, обавезама и правним интересима појединаца и правних лица, као и правила о правима и дужностима странака које учествују у управном поступку. Глава друга трећег дела управо је посвећена општем управном поступку.

Такође је обрађена и материја о одговорности друштвено-политичких заједница и организација које врше послове од јавног интереса за штету причињену грађанима и правним лицима. Обзиром да се, како у теорији тако и у пракси, на различите начине решава питање носилаца одговорности за штету причињену грађанима и правним лицима, аутор најпре износи врсте система одговорности, са посебним освртом на француско право о одговорности јавних тела за штету, и на одговорност државе за штету у праву СССР, да би затим исцрпно обрадио питање одговорности друштвено-политичких заједница и организација које врше послове од јавног интереса за штету причињену грађанима и правним лицима, као и питање одговорности радника за штету нанету друштвено-политичкој заједници односно организацији која врши послове од јавног интереса у југословенском праву.

У последњој глави трећег дела говори се о контроли над радом јавне управе: од стране скупштине и њених политичко-извршних органа, од стране јавног тужилаштва, од службе друштвеног књиговодства и посебно о судској контроли над радом јавне управе (у виду управног спора, управно-рачунског спора и посебних облика судске заштите против незаконитих појединачних аката и незаконитих радњи).

Четврти део носи назив „Друштвена својина са гледишта управног права (управно правни положај друштвене својине)“. У овом делу говори се о основним карактеристикама управноправног режима друштвене својине и правном режиму јавног добра.

Из свега напред изнетог може се закључити да је књига професора др С. Поповића писана студиозно са тежњом да обухвати све институте и сва питања управног права која су потребна за стицање основних знања из ове области. Упоредноправно обрађујући одређене институте аутор упућује и на продубљивање знања из одређених области.

Славка Миладиновић